

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ J. V.**, nar. X., bývajúcej v R., **2/ J. V.**, nar. X., bývajúcej v R., **3/ L. V.**, bývajúcej v R., **4/ A. V.**, bývajúcej v R., **5/ L. V.**, bývajúceho v R., v dovolacom konaní zastúpení JUDr. M. L., advokátom, advokátska kancelária so sídlom v L., proti žalovaným **1/ A. – S.**, a.s., so sídlom v B., v dovolacom konaní zastúpenej JUDr. R. U., advokátom, advokátska kancelária so sídlom v B., **2/ A.I.** - I. T., so sídlom Z., **o náhradu škody**, vedenej na Okresnom súde Ružomberok pod sp. zn. 5 C 42/2008, o dovolaní žalovanej 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 24. marca 2009 sp. zn. 5 Co 252/2008, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 24. marca 2009 sp. zn. 5 Co 252/2008 v časti výroku, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu tak, že žalovaným 1/ a 2/ uložil povinnosť zaplatiť spoločne a nerozdielne žalobcom 1/ až 5/ náhradu nemajetkovej ujmy za obdobie od 18.12.2006 do 31.12.2007 každému v sume 412,24 Eur a v časti výroku, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu tak, že žalovaným 1/ a 2/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne platiť žalobcom 1/ až 5/ počnúc od 1.1.2008 do budúca náhradu nemajetkovej ujmy každému v sume 33,19 Eur mesačne a vo výroku o náhrade trov prvostupňového konania a o náhrade trov odvolacieho konania, **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobcovia sa návrhom z 15. januára 2008 domáhali voči žalovaným 1/ a 2/ náhrady škody spôsobenej dopravnou nehodou zavinenou P. P., zamestnancom žalovaného 2/, pri ktorej došlo k úmrtiu L. V., manžela žalobkyne 1/ a otca žalobcov 2/ až 5/. Žiadali priznať pozostalostnú úrazovú rentu, ktorá u žalobkyne 1/ predstavuje sumu 1 633,-- Sk (54,21 Eur)

mesačne a u žalobcov 2 až 5/ sumu 1 089,-- Sk (36,15 Eur) mesačne, náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do ich osobnostných práv (práva na súkromný a rodinný život) spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode pre každého z nich v sume 1 000,-- Sk (33,19 Eur) mesačne, náklady spojené s pohrebom v sume 45 000,-- Sk (1493,73 Eur) a vecnú škodu v sume 4 000,-- Sk (132,78 Eur).

Okresný súd Ružomberok rozsudkom z 20. mája 2008 č.k. 5 C 42/2008-56 uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť spoločne a nerozdielne titulom pozostalostnej úrazovej renty a náhrady nemajetkovej ujmy za obdobie od 18.12.2006 do 31.12.2007 žalobkyni 1/ sumu 32 700,-- Sk, žalobkyni 2/ sumu 25 944,-- Sk, žalobkyni 3/ sumu 25 944,-- Sk, žalobkyni 4/ sumu 25 944,-- Sk, žalobcovi 5/ sumu 25 944,-- Sk, do troch dní od právoplatnosti rozsudku, platiť žalobcom 1/ až 5/ spoločne a nerozdielne počnúc od 1.1.2008 do budúca titulom pozostalostnej úrazovej renty a náhrady nemajetkovej ujmy žalobkyni 1/ sumu 2 633,-- Sk mesačne a žalobcom 2/ až 5/ každému sumu 2 089,-- Sk mesačne a uhradiť žalobcom 1/ až 5/ spoločne a nerozdielne náklady spojené s pohrebom v sume 35 000,-- Sk a vecnú škodu v sume 4 000,-- Sk. Vo zvyšnej časti (v časti nákladov spojených s pohrebom nad sumu 35 000,-- Sk) žalobu zamietol a rozhodol o náhrade trov konania. Vychádzal zo zistenia, že rozsudkom Okresného súdu Ružomberok č.k. 8T 77/2007 z 19. septembra 2007, ktorý nadobudol právoplatnosť dňom 3. októbra 2007, bol P. P. uznaný vinným zo spáchania prečinu usmrtenia podľa § 149 ods. 1, 2 písm. a/ Trestného zákona č. 300/2005 Z.z. v znení Zákona č. 650/2005 Z.z., ktorého sa dopustil tým, že dňa 18.12.2006 v čase okolo X. hod. ako vodič viedol nákladné motorové vozidlo zn. V. ev. č. N. po B., pričom pri čerpacej stanici S. v dôsledku nevenovania sa vedeniu vozidla a neprimeranej rýchlosti odzadu narazil pravou prednou časťou vozidla do pred ním jazdiaceho cyklistu L. V., nar. X., ktorý pri dopravnej nehode utrpel zranenia, ktorým na mieste nehody podľahol. Z výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že u oboch žalovaných boli splnené základné predpoklady vzniku ich zodpovednosti za škodu. Žalovaná 1/ zodpovedá za škodu v zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka (ďalej len OZ), pričom jej pasívna legitímácia vyplýva z ustanovenia § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (ďalej len zák. č. 381/2001 Z.z.). Keďže žalobcovia riadne preukázali rozsah nimi uplatnenej škody spočívajúcej v nároku na pozostalostnú úrazovú rentu, v nároku na úhradu vecnej škody a čiastočne aj v nároku na úhradu nákladov spojených s pohrebom, žalobe v tejto časti vyhovel a len v časti nákladov spojených s pohrebom nad sumu 35 000,-- Sk žalobu ako nedôvodnú

zamietol. K nároku na náhradu nemajetkovej ujmy uviedol, že ustanovenie § 11 OZ poskytuje dostatočnú oporu pre priznávanie náhrady nemajetkovej ujmy pozostalým za zásah do ich osobnosti usmrtením blízkej osoby. Dospel k záveru, že v prípade žalobcov došlo k zásahu do ich osobnostných práv v súvislosti so smrťou ich otca a manžela, čím bola narušená celistvosť rodiny a teda bolo zasiahnuté do ich súkromného a rodinného života. Následky sú trvalé a neodstrániteľné, keď ochudobnenie v citovej oblasti je nenapraviteľné. Považoval preto žalobcami požadované priznanie nemajetkovej ujmy vo výške 1 000,-- Sk na každú jednu osobu mesačne za opodstatnené (za obdobie od 18.12.2006 do 31.12.2007 táto predstavuje u žalobcov 1/ až 5/ sumu 12 419,-- Sk a do budúca od 1.1.2008 po 1 000,-- Sk mesačne na každú osobu). Aj v tejto časti žalobe vyhovel. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 2 O.s.p.

Krajský súd v Žiline rozsudkom z 24. marca 2009 sp. zn. 5 Co 252/2008 na odvolanie žalovaných 1/ a 2/ rozsudok okresného súdu v jeho napadnutej vyhovujúcej časti potvrdil (jednotlivé časti rozsudku okresného súdu znovu zopakoval vo svojom výroku len z dôvodu prijatia zákona č. 659/2007 Z.z. o zavedení meny Euro v SR), rozhodol o trovách prvostupňového a odvolacieho konania a vo výroku vyslovil, že dovolanie je prípustné. V odôvodnení rozsudku uviedol, že prvostupňový súd vykonal dostatočné dokazovanie, dôkazy vyhodnotil v súlade s ustanovením § 132 a nasl. O.s.p. a vec, s výnimkou aplikácie ustanovenia § 420 OZ, aj správne po právnej stránke posúdil (v danej veci bolo potrebné pri ustálení zodpovednosti za škodu vychádzať z ustanovenia § 427 OZ). K nároku na náhradu nemajetkovej ujmy uviedol, že okresný súd dospel k správne záveru, že v posudzovanej veci došlo k neoprávnenému zásahu do súkromia žalobcov v súvislosti s úmrtím manžela, resp. otca žalobcov, chráneného v zmysle § 11 OZ, ktorého súčasťou je aj rodinný život. Z objektívneho pohľadu je strata jedného z členov tohto spoločenstva úplne neodčiniteľnou ujmov, ktorá postihuje všetkých členov rodiny. Náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch v zmysle § 13 ods. 2 OZ preto hodnotil ako primeraný prostriedok ochrany proti neoprávnenému zásahu. K otázke pasívnej legitímácie žalovaných uviedol, že žalovaný 2/ objektívne zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov, vyvolanú zvláštnou povahou tejto prevádzky podľa § 427 OZ. Žalovaná 1/ je podľa § 4 ods. 2 písm. a/ zák. č. 381/2001 Z.z. povinná za poisteného nahradiť poškodenému uplatnené preukázané nároky na náhradu škody na zdraví a nákladov pri usmrtení. Mal za to, že citované zákonné ustanovenie je potrebné vykladať extenzívne tak, že do pojmu „náklady pri usmrtení“ je možné zahrnúť aj náhradu nemajetkovej ujmy. Poistné krytie z povinného zmluvného

poistenia sa v danom prípade vzťahuje aj na nárok žalobcov uplatnený v zmysle § 13 ods. 2 OZ. Žalovaní 1/ a 2/ sú preto v spore, aj pokiaľ ide o tento nárok pasívne legitimovaní, z ktorého dôvodu okresný súd správne vo veci rozhodol, keď ich spoločne a nerozdielne zaviazal nahradiť žalobcom škodu, včítane nemajetkovej ujmy v peniazoch. Keďže v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy (§ 13 ods. 2 OZ) za zásah do osobnostných práv žalobcov (práva na súkromný a rodinný život) považoval otázku pasívnej legitimácie žalovaných účastníkov za otázku zásadného právneho významu, pripustil na jej riešenie dovolanie. Rozhodnutie o trovách odvolacieho konania odôvodnil s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v časti výroku, ktorým súd priznal žalobcom 1/ až 5/ titulom náhrady nemajetkovej ujmy sumu 412,24 Eur za obdobie od 18.11.2006 do 31.12.2007 a v časti výroku, v ktorej rozhodol o jeho povinnosti platiť žalobcom 1/ až 5/ od 1.1.2008 do budúca náhradu nemajetkovej ujmy každému v sume 33,19 Eur mesačne, podala včas dovolanie žalovaná 1/. Uviedla, že nesúhlasí s právnym názorom odvolacieho súdu, podľa ktorého aj v prípade, ak predmet konania tvorí právo na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ, je daná jej pasívna legitimácia v zmysle zákona č. 381/2001 Z.z. Poukázala na to, že platná právna úprava, ako aj právna teória, striktno od seba rozlišuje právo na ochranu osobnosti a s ním spojené právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 OZ a právo na náhradu škody v zmysle § 415 a nasl. OZ. Medzi týmito dvomi inštitútmi je pojmová a obsahová odlišnosť, z ktorého dôvodu nie je možné stotožňovať nárok fyzickej osoby na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch s nárokom poškodeného na náhradu škody. Uviedla, že už zo samotného názvu poistenia je zrejmé, že jeho účelom je kryť zodpovednosť za škodu (nie zodpovednosť za nemajetkovú ujmu) spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Tomuto korešponduje aj vymedzenie rozsahu poistného krytia v ustanovení § 4 ods. 2 zák. č. 381/2001 Z.z., ktoré rešpektuje rozlíšenie vecnej škody upravené v § 443 OZ a škody na zdraví, ktorú upravujú ustanovenia § 444 a nasl. OZ. Keďže účelom povinného zmluvného poistenia je kryť zodpovednosť za škodu a nemajetková ujma nie je v zmysle vyššie uvedeného škodou, rozsah poistného krytia sa na náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv pozostalých, nevzťahuje. Výklad ustanovenia § 4 ods. 2 písm. a/ zák. č. 381/2001 Z.z. vykonaný odvolacím súdom považovala preto za nesprávny, urobený navyše v priamom rozpore s gramatickým významom slovného spojenia „nákladov pri usmrtení“. Podľa dovolateľky, k interpretácii citovaného zákonného ustanovenia zvolenej odvolacím súdom, nebolo možné dospieť ani pomocou systematického a ani teleologického

výkladu právnej normy. Odvolací súd dospel preto k nesprávnemu záveru, že povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škodu je krytá aj náhrada nemajetkovej ujmy za zásah do práva na súkromný a rodinný život pozostalých, spôsobený usmrtením blízkej osoby pri prevádzke dopravných prostriedkov a teda, že poisťovňa je nositeľom hmotnoprávnej povinnosti vyplývajúcej z poistnoprávneho vzťahu v prípade, ak predmetom konania je nárok pozostalých na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ. Okrem toho namietala, že odvolací súd (rovnako aj súd prvého stupňa) priznal nemajetkovú ujmu v pravidelných mesačných splátkach, čo popiera zmysel a podstatu priznaného nároku a je v rozpore s ustanovením § 13 OZ a že nesprávne zaviazal žalovaných 1/ a 2/ k solidárnemu plneniu, hoci predpoklady uvedené v ustanovení § 438 ods. 1 OZ splnené neboli. Navrhla preto, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, resp. aby zmenil rozsudok odvolacieho súdu tak, že v napadnutej časti návrh zamietne.

Žalobcovia vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že rozhodnutie odvolacieho súdu považujú za vecne správne. Podrobne sa vyjadrili k výške pozostalostnej renty a k obdobiu jej výplaty. K pasívnej legitímácii žalovanej 1/ uviedli, že ju označili za žalovanú, vzhľadom na ustanovenie § 15 zák. č. 381/2001 Z.z., podľa ktorého poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi. Navrhli preto dovolanie žalovanej 1/ ako nedôvodné zamietnuť a žiadali priznať trovy dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods.1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal účastník konania proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania preskúmal rozhodnutie odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 2 písm. c/ O.s.p., t.j. aj vo vzťahu k žalovanému 2/ a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Odvolací súd vymedzuje vyslovením prípustnosti dovolania zároveň aj právnu otázku zásadného významu, pre riešenie ktorej prípúšťá dovolanie. Z prieskumnej povahy dovolacieho konania vyplýva, že odvolací súd je oprávnený pripustiť dovolanie (a tým aj možnosť preskúmania správnosti riešenia niektorej právnej otázky) len so zreteľom na tú konkrétne vymedzenú právnu otázku zásadného právneho významu, ktorú sám vyriešil. Najvyšší súd Slovenskej republiky už v rozsudku z 28. februára 2001 sp. zn. 2 Cdo 114/2000 (viď R 6/2004) uviedol, že v súlade so zásadou preskúmateľnosti, presvedčivosti

a zrozumiteľnosti súdnych rozhodnutí musí odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia právnu otázku, pre ktorú pripustil dovolanie, sám vyriešiť, musí vysvetliť, z akých dôvodov, z viacerých v konaní vyslovených právnych názorov, považoval za správny ten, z ktorého pri posúdení veci vychádzal. Ak tak neurobí, jeho rozhodnutie treba považovať za nepreskúmateľné. Najvyšší súd Slovenskej republiky vo viacerých svojich rozhodnutiach zaujal stanovisko, že aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia treba považovať za vadu podľa § 237 písm. f/ O.s.p. (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. apríla 2006 sp. zn. 4 Cdo 171/2005, rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. septembra 2008 sp. zn. 4 Cdo 25/2007). Povinnosť súdu rozhodnutie náležite, v súlade s ustanovením § 157 ods. 2 O.s.p. odôvodniť, je odrazom práva účastníka na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa vyporiadava so všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj so špecifickými námietkami účastníka. Porušením uvedeného práva účastníka na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej, sa účastníkovi konania (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie a teda ide o vadu uvedenú v § 237 písm. f/ O.s.p., na existenciu ktorej dovolací súd musí prihliadnúť z úradnej moci aj v prípade, ak dovolanie je prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p.

V posudzovanej veci, je podľa dovolacieho súdu, konanie pred odvolacím súdom práve takouto vadou postihnuté.

Odvolací súd pripustil dovolanie na riešenie otázky pasívnej legitímácie žalovaných účastníkov v spore, t.j. nielen žalovanej 1/ (poisťovne), ale aj žalovaného 2/ (prevádzateľa vozidla), ktorého predmetom je náhrada nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ za zásah do osobnostných práv žalobcov spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode.

Keďže rozsudkom odvolacieho súdu bola žalovaným 1/ a 2/ uložená povinnosť plniť žalobcom spoločne a nerozdielne, bola týmto rozhodnutím súdu založená ich pasívna solidarita (§ 511 ods. 1 OZ), a teda i nerozlučné spoločenstvo v konaní (§ 91 ods. 2 O.s.p.),

ktoré vylučuje odlišné rozhodnutie voči jednotlivým žalovaným (R 4/2004). V danom prípade preto platí, že hoci dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu podala len žalovaná 1/, je účinné aj pre žalovaného 2/, z ktorého dôvodu dovolací súd skúmal existenciu vady v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. vo vzťahu k obidvom žalovaným.

V posudzovanej veci sa odvolací súd v dôvodoch rozhodnutia v otázke pasívnej legitímácie žalovaného 2/ obmedzil len na konštatovanie, že objektívne zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov, vyvolanú zvláštnou povahou tejto prevádzky podľa § 427 OZ. V odôvodnení rozhodnutia neuviedol jasne a určito, či podľa tohto zákonného ustanovenia posúdil aj hmotnoprávny vzťah týkajúci sa nároku žalobcov proti žalovanému 2/ o náhradu nemajetkovej ujmy. V dôvodoch chýba stanovisko, prečo (nie)je na daný hmotnoprávny vzťah možná aplikácia ustanovenia § 427 OZ, prípadne za použitia akých pravidiel. Rozhodnutie neobsahuje ani konkrétne dôvody, ktoré súd k prípadnej aplikácii viedli a ani úvahy, akými sa pritom riadil. Odvolací súd teda jasne a zrozumiteľne nevysvetlil svoj myšlienkový postup, na základe ktorého dospel k záveru, že žalovaný 2/ je nositeľom hmotnoprávnej povinnosti aj v konaní o žalobcami uplatnenom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do ich osobnostných práv. Ide teda o prípad, kedy odvolací súd síce pripustil dovolanie na riešenie konkrétnej právnej otázky, ktorú ale sám v rozhodnutí dostatočne a presvedčivo právne neposúdil a nevyriešil. Rozhodnutie odvolacieho súdu treba preto považovať v tejto časti za nepreskúmateľné.

Žalovanej 1/ treba prisvedčiť aj v tom, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné, aj pokiaľ ide o stanovenie spôsobu, akým rozhodol o rozsahu náhrady nemajetkovej ujmy a čo do určenia samotnej jej výšky. Predovšetkým treba uviesť, že odvolací súd peňažnú satisfakciu priznal v opakujúcich sa plneniach v budúcnosti splatných dávok bez toho, aby v dôvodoch rozhodnutia podal zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona vychádzal, ako ich interpretoval a akými úvahami sa riadil. Odôvodnenie rozhodnutia neobsahuje ani vysvetlenie dôvodov, ktoré ho viedli k tomu, že sa odklonil od doterajšej jednotnej rozhodovacej praxe súdov, ktorá priznáva náhradu nemajetkovej ujmy upravenej v § 13 ods. 2 OZ vo forme jednorazového odškodnenia. V rozhodnutí následne absentuje aj vysvetlenie dôvodov, ktoré viedli odvolací súd k určeniu samotnej výšky nemajetkovej ujmy.

Napokon treba uviesť, že odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu neobsahuje ani žiadne vysvetlenie, prečo žalovaných 1/ a 2/ zaviazal k solidárnemu plneniu, hoci zodpovednosť žalovanej 1/ za škodu a náhradu nemajetkovej ujmy vyvodil zo zákona č. 381/2001 Z.z. (záväzkový vzťah z poisťnej zmluvy) a zodpovednosť žalovaného 2/ oprel o ustanovenie § 427 OZ (záväzkový vzťah zo spôsobenej škody). V tejto súvislosti dovolací súd poznamenáva, že súd nie je viazaný návrhom žalobcu (žalobcov), aby žalovaným bola uložená povinnosť na plnenie spoločne a nerozdielne (viď rozhodnutie NS SR sp. zn. 1 Co 2/1998 uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 51 ročník 1998).

Možno teda uzavrieť, že dôvody spôsobu rozhodnutia odvolacieho súdu vo vyššie uvedených častiach nie sú dostatočné. Dovolací súd dospel preto k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu v týchto častiach treba považovať pre nedostatok dôvodov za nepreskúmateľné. Nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku má za následok porušenie práva žalovaných na spravodlivé súdne konanie a teda odňatie možnosti konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Ide o vadu konania, ku ktorej dovolací súd musí vždy prihliadať (§ 242 ods. 1 O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky preto už z tohto dôvodu musel rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti a v časti o trovách prvostupňového a odvolacieho konania ako výrokov závislých zrušiť a vec mu v rozsahu zrušenia vrátiť na ďalšie konanie.

Napriek tomu, že už táto vada je dôvodom pre zrušenie rozsudku odvolacieho súdu, dovolací súd sa zaoberal vecou aj z pohľadu dovolacej otázky, na riešenie ktorej odvolací súd pripustil dovolanie. Vzhľadom na nepreskúmateľnosť rozsudku odvolacieho súdu vo vzťahu k žalovanému 2/, otázku pasívnej vecnej legitímácie posudzoval len vo vzťahu k žalovanej 1/.

Súdy obidvoch stupňov nárok žalobcov o náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do ich osobnosti posudzovali podľa § 11 a nasl. OZ. Správne pritom vychádzali z názoru, že súčasťou práva na ochranu osobnosti je i právo na súkromie a rodinný život, ktoré v sebe zahŕňa tiež právo na spolužitie s ďalšími osobami, predovšetkým s členmi rodiny. Občianskoprávne sankcie za nemajetkovú ujmu spôsobenú zásahom do osobnosti fyzickej osoby upravuje ustanovenie § 13 OZ. Určenie subjektov, na ktoré dopadajú sankcie podľa tohto zákonného ustanovenia, zákonná úprava vymedzuje vzťahom medzi osobou, do ktorej

práv na ochranu osobnosti bolo neoprávnené zasiahnuté (môžu ňou byť len fyzické osoby) a osobou, ktorá neoprávnený zásah spôsobila (môžu ňou byť aj právnické osoby). Pri neoprávnenom zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby vzniká osobná väzba medzi oprávnenou osobou na jednej strane a povinnou osobou na strane druhej. Práva a povinnosti vyplývajúce z tohto právneho vzťahu sa viažu výhradne na určitú osobu. Povinnosť poskytnúť zadosťučinenie podľa § 13 OZ je teda subjektívne spätá s tým, kto sa zásahu do týchto práv iného dopustil. Jedná sa preto o výlučne osobnú povinnosť tohto subjektu, ktorá neprechádza na ďalšiu osobu. Občiansky zákonník nemá ani ustanovenie, ktoré by umožňovalo prípadný prechod tejto povinnosti na ďalšiu osobu, ako osobu z tohto hmotnoprávneho vzťahu povinnú. Z uvedených úvah teda vyplýva, že v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej zásahom do osobnostných práv, je v zmysle § 11 a nasl. OZ nositeľom hmotnoprávnej povinnosti ten subjekt, ktorý neoprávnený zásah do osobnostných práv spôsobil.

V posudzovanej veci bolo nesporné, že zásah do osobnostných práv žalobcov (do ich práva na súkromný a rodinný život) bol spôsobený pri dopravnej nehode, ktorú zaviniel P. P.. Žalovaná 1/, ako poisťovňa, ktorá bola len účastníkom poisťného vzťahu zo zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, žiadnym spôsobom nezasiahla do osobnostných práv žalobcov. V konaní o náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 ods. 2 OZ, nie je preto nositeľom hmotnoprávnej povinnosti, o ktorú v konaní ide (napokon žalobcovia to ani netvrdili).

Zostáva teda posúdiť, či odvolacím súdom podaný výklad ustanovenia § 4 ods. 2 písm. a/ zák. č. 318/2001 Z.z., na ktorom založil svoj právny názor, že žalovaná 1/ je v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy pasívne vecne legitimovaná, (nie)je správny.

Podľa § 1 ods. 1 zák. č. 318/2001 Z.z. tento zákon upravuje povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (ďalej len "poistenie zodpovednosti") a zriadenie Slovenskej kancelárie poisťovateľov. Podľa § 4 ods. 1 zák. č. 318/2001 Z.z. poistenie zodpovednosti sa vzťahuje na každého, kto zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla uvedeného v poisťnej zmluve.

Podľa § 4 ods. 2 zák. č. 318/2001 Z.z. poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené preukázané nároky na náhradu

- a) škody na zdraví a nákladov pri usmrtení,
- b) škody vzniknutej poškodením, zničením, odcudzením alebo stratou vecí,
- c) účelne vynaložených nákladov spojených s právnym zastúpením pri uplatňovaní nárokov podľa písmen a/, b/ a d/, ak poisťovateľ nesplnil povinnosti uvedené v § 11 ods. 6 písm. a/ alebo písm. b/ alebo poisťovateľ neoprávnene odmietol poskytnúť poistné plnenie, alebo neoprávnene krátil poskytnuté poistné plnenie,
- d) ušlého zisku.

Podľa § 15 ods. 1 zák. č. 318/2001 Z.z. náhradu škody uhrádza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi a je povinný tento nárok preukázať.

Z ustanovenia § 1 ods. 1 zák. č. 318/2001 Z.z. vyplýva, že jeho predmetom je upraviť povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Takto určenému predmetu korešponduje aj vymedzenie, na koho sa poistenie zodpovednosti vzťahuje (vzťahuje sa na každého, kto zodpovedá za škodu) a vymedzenie rozsahu poistného krytia. Právna úprava rozsahu poistenia zodpovednosti v ustanovení § 4 ods. 2 citovaného zákona podáva taxatívny výpočet prípadov, ktoré podliehajú poistnému krytiu a ktoré sú z hľadiska rozlíšenia toho, čo sa odškodňuje, okrem prípadu uvedeného pod písmenom c/, plne v zhode s právnou úpravou spôsobu a rozsahu náhrady škody v Občianskom zákonníku (§ 442 a nasl. OZ). Poistený má v zmysle tohto zákonného ustanovenia jeho písmena a/ z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené preukázané nároky na náhradu škody na zdraví a nákladov pri usmrtení, pričom je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi. Pojem „nákladov pri usmrtení“, ktorý zákon o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu pre účely tohto zákona osobitne nedefinuje (definíciu nepodáva ani Občiansky zákonník), treba vysvetľovať vo význame výdavkov, ktoré boli v súvislosti s usmrtením poškodeného preukázateľne vynaložené. Výdavky je poisťovňa povinná za poškodeného nahradiť len vtedy, ak boli v skutočnosti vynaložené a ak sa tak stalo v príčinnej

súvislosti s úmrtím poškodeného, pričom osoba, ktorá ich vynaložila, je povinná ich nielen presne uviesť, ale aj preukázať. Občiansky zákonník za náklady pri usmrtení považuje náklady spojené s pohrebom, odškodnenie ktorých upravuje v ustanovení § 449 ods. 2 OZ nachádzajúceho sa v Šiestej časti Občianskeho zákonníka s názvom Zodpovednosť za škodu a za bezdôvodné obohatenie. Naproti tomu, pojem „nemajetkovej ujmy v peniazoch“ za zásah do osobnostných práv je upravený v Prvej časti Občianskeho zákonníka s názvom Všeobecné ustanovenia v ustanovení § 13 ods. 2 OZ ako jeden z právnych prostriedkov ochrany osobnostných práv. Podstatou a účelom nemajetkovej ujmy v peniazoch je poskytnúť fyzickej osobe, ktorej osobnostné právo bolo porušené, priznanie peňažnej satisfakcie. Keďže skutočnú ujmu nie je možné presne zistiť (dá sa len predpokladať), výška nemajetkovej ujmy sa nedá presne vyčíslieť a teda ani preukázať.

Z uvedeného je zrejmé, že medzi týmito dvomi pojmami nie je ani obsahová a ani pojmová blízkosť. Úplne rozdielna je ich podstata ako aj účel, ktorému tieto dva inštitúty majú slúžiť. Rovnako je odlišný aj gramatický význam týchto použitých slovných spojení. Blízkosti týchto pojmov nenasvedčuje ani ich systematické zaradenie.

Odvolaací súd preto nesprávne vyložil ustanovenie § 4 ods. 2 písm. a/ zák. č. 318/2001 Z.z., keď ustálil, že do pojmu „nákladov pri usmrtení“ možno subsumovať náhradu nemajetkovej ujmy. Výsledkom tejto mylnej interpretácie právnej normy je nesprávny záver, podľa ktorého povinnosť žalovanej 1/ na plnenie z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, sa vzťahuje tiež na nárok žalobcov na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúci z ustanovenia § 13 ods. 2 OZ a teda, že žalovaná 1/ je aj v konaní o tomto nároku pasívne vecne legitimovaná. Žalovaná 1/ opodstatnene preto namietala, že rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Táto skutočnosť bola tiež jedným z dôvodov, prečo Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie.

K otázke možnej interpretácii náhrady škody v tom zmysle, že by bolo možné pod pojem škoda pre účely zákona č. 381/2001 Z.z. podradiť i nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spočívajúci v strate blízkej osoby, dovolací súd poznamenáva, že platná právna úprava, ako to správne uvádza žalovaná 1/, dôsledne rozlišuje medzi právom na ochranu osobnosti upravenom v § 11 a nasl. OZ (s ním spojeným právom na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch) a právom na náhradu škody v zmysle § 415 a nasl. OZ. Medzi týmito dvomi inštitútmi je pojmová a obsahová odlišnosť. Právo na ochranu osobnosti predstavuje nemajetkové právo, rýdzo osobnej povahy a je úzko späté s osobnosťou človeka a jej prejavmi. Na rozdiel od toho, právo na náhradu škody patrí tak fyzickej ako aj právnickej osobe, nemá absolútnu, ale len relatívnu povahu a má majetkovú povahu. Zásadný rozdiel je aj medzi odškodnením nemajetkovej ujmy v peniazoch a náhrady škody ako majetkovej ujmy, ktorý spočíva v tom, že pri určení výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch sa vychádza iba z predpokladu, akú ujmu mohol zásah vyvolať (nemožno presne zistiť skutočnú ujmu). V prípade náhrady škody treba však výšku škody presne uviesť a preukázať. Právo na náhradu škody a právo na ochranu osobnosti fyzickej osoby podľa platnej právnej úpravy teda predstavujú dve celkom samostatné práva, ktoré sú podmienené rôznou sférou ochrany zabezpečovanej Občianskym zákonníkom.

Zákon o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu v ustanovení § 2, v ktorom vymedzuje pojmy pre účely tohto zákona, pojem škoda osobitne nedefinuje a definíciu nepodáva ani Občiansky zákonník (čo treba rozumieť pod pojmom škoda nevysvetľuje ani teraz platná Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel). V občianskom zákonníku sa však nachádza právna úprava spôsobu a rozsahu náhrady (§ 442 a nasl. OZ), ktorá okrem iného vymedzuje, čo sa pri škode na zdraví a usmrtení odškodňuje. Pokiaľ ide o nároky nemajetkovej povahy, pri škode na zdraví sa odškodňuje bolesť poškodeného a sťaženie spoločenského uplatnenia (§ 444 OZ). Pri strate života sa výživou oprávneným osobám priznáva pozostalostná úrazová renta (§ 448 OZ) a uhrádzajú sa náklady spojené s pohrebom, prípade s liečením (§ 449 ods. 1 a 2 OZ). Keďže zákon č. 381/2001 Z.z. pojem škody nevymedzuje osobitným spôsobom a nemá ani špeciálne ustanovenie, čo sa odškodňuje, niet dôvodu takto vymedzenú škodu v Občianskom zákonníku nestotožniť so škodou vyjadrenou v § 4 ods. 2 písm. a/ citovaného zákona. Chráneným predmetom, za poškodenie ktorého má poisťovateľ plniť za poisteného poškodenému, ak

v zmluve nie je uvedené inak, nie je teda zásah do súkromia, ktorého súčasťou je aj rodinný život.

Odlišnosť nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 OZ od škody podľa ustanovenia § 420 a nasl. OZ potvrdzuje tiež ustanovenie § 16 OZ, podľa ktorého kto neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti spôsobí škodu, zodpovedá za ňu podľa ustanovení tohto zákona o zodpovednosti za škodu.

Podľa súčasne platnej právnej úpravy možno teda nemajetkovú ujmu za zásah do osobnostných práv usmrtením blízkej osoby uplatňovať len mimo rámec inštitútu zodpovednosti za škodu, t.j. podľa § 11 a nasl. OZ.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 veta tretia O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. apríla 2011

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.

predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová

Odlišné stanovisko sudcu JUDr. Rudolfa Čirča

Podľa § 243b ods. 6 Občianskeho súdneho priadku (ďalej len „O.s.p.“) pripájam toto odlišné stanovisko k uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2011 sp. zn. 4 Cdo 168/2009.

Nesúhlasím s väčšinovým rozhodnutím senátu Najvyššieho súdu, ktorým bol v špecifikovanej časti zrušený rozsudok Krajského súdu v Žiline z 24. marca 2009 sp. zn. 5 Co 252/2008 a vec mu bola v rozsahu zrušenia vrátená na ďalšie konanie. Zrušujúce rozhodnutie je okrem čiastočnej nepreskúmateľnosti rozsudku odôvodnené aj nesprávnym právnym posúdením veci v otázke zásadného právneho významu, pre ktorú odvolací súd pripustil dovolanie, a to v otázke, **či v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv – práva na súkromný a rodinný život, spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode, je daná pasívna legitímácia žalovanej 1/, t.j. poisťovne vykonávajúcej povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel.** S právnym záverom o nedostatku pasívnej legitímácie žalovanej 1/ sa nestotožňujem.

Pre posúdenie otázky pasívnej legitímácie poisťovne je rozhodujúce riešenie otázky, čo treba rozumieť pod pojmom škoda použitým v zákone č. 381/2001 Z. z. Som toho názoru, že pre účely tohto zákona treba pojem škoda vykladať extenzívne v tom zmysle, že tento pojem zahŕňa aj náhradu nemajetkovej ujmy z titulu občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv pozostalých, spočívajúci v zásahu do práva na súkromný a rodinný život spôsobený usmrtením blízkej osoby pri prevádzke dopravných prostriedkov. Účelom poistenia za škody spôsobené prevádzkou dopravných prostriedkov je zmierniť dôsledky škôd, ku ktorým došlo v súvislosti s touto prevádzkou. Aj podľa dôvodovej správy k uvedenému zákonu je usmrtenie pri dopravnej nehode najzávažnejším dôsledkom tejto udalosti. Pokiaľ podľa súdnej praxe usmrtenie pri dopravnej nehode vyvoláva nielen občianskoprávnu zodpovednosť za škodu ale aj občianskoprávnu zodpovednosť za neoprávnený zásah do osobnostných práv, musí byť aj táto zodpovednosť predmetom poisťného krytia. Ak by mal platiť výklad pojmu škoda vychádzajúci z textu zákona č. 381/2001 Z. z. (gramatický výklad), resp. vychádzajúci z ustanovení Obč. zákonníka

o zodpovednosti za škodu, teda ak by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých nemala byť predmetom poistného krytia, mohlo by to znamenať značné majetkové riziko subjektov zodpovedajúcich za takúto nemajetkovú ujmu, ktoré by v individuálnych prípadoch mohlo viesť aj k ich finančnému bankrotu. Zároveň by to mohlo znamenať aj neistotu pozostalých v tom smere, či im prisúdená náhrada bude aj skutočne poskytnutá, resp. riziko, že pri insolventnosti zodpovedného subjektu nebude vymožitelná. Neprijateľnosť týchto dôsledkov vyžaduje extenzívnu interpretáciu pojmu škoda pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. tak, že doň patrí aj náhrada nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv pozostalých a teda že aj táto náhrada je predmetom poistného krytia. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov totiž nemožno opomínať ich účel a zmysel, pričom platí, že súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale sa od neho smie a musí odchyliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť a pod.

Rozširujúci výklad pojmu škoda pre účely zákona č. 381/2001 je aj ústavne konformný, pretože zmiernuje, resp. odstraňuje disproporciu medzi zákonným úrazovým poistením, t. j. poistením pri pracovných úrazoch, a povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou dopravných prostriedkov. Pokiaľ totiž dôjde pri dopravnej nehode k úmrtiu zamestnanca, zakladá § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení pozostalým, ktorými sú manžel alebo manželka a nezaopatrované dieťa, nárok na jednorazové odškodnenie vo výške 730 násobku denného vymeriavacieho základu, najviac však vo výške 46 485,40 EUR (u manžela alebo manželky). Toto odškodnenie, i keď je limitované, nie je nič iné ako náhrada nemajetkovej ujmy poskytovaná z úrazového poistenia. Zastávam názor, že niet rozumného dôvodu, prečo by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých pri usmrtení ich blízkeho pri dopravnej nehode ako zamestnanca mala byť predmetom poistného krytia (aj keď podľa iného zákona), zatiaľ čo v prípadoch, ak by nešlo o zamestnanca, by tomu tak nemalo byť.

Napokon pri výklade pojmu škoda pre účely zákona č. 381/2001 treba vychádzať z chápania tohto pojmu v komunitárnom práve. Predmetný zákon bol totiž výsledkom transpozície smerníc Európskej únie, ktoré boli nahradené teraz platnou Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti. Táto smernica síce nedefinuje pojem škoda, ale z jej textu je zrejmé, že pod týmto pojmom rozumie osobnú ujmu a škodu na majetku, resp. používa slovné

spojenie utrpenie „ujmy alebo škody“, či používa termíny „akákoľvek ujma alebo škoda“ alebo „akákoľvek škoda“.

Komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú tak aj nemajetkovú ujmu, resp. za ujmu považuje majetkovú škodu aj nemajetkovú škodu (pozri napr. rozsudok Súdneho dvora zo 6. mája 2010 vo veci C-63/09 Axel Walz proti Clickair SA).

Vzhľadom na väčšinový právny názor v otázke pojmu škoda pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. a s prihliadnutím na skutočnosť, že ide o aplikáciu práva Európskej únie premietnutého do tohto zákona, považujem za vhodné poukázať na možnosť odvolacieho súdu, ktorému sa vec vracia na ďalšie konanie, prerušiť konanie a podaním návrhu na začatie prejudiciálneho konania požiadať Súdny dvor o riešenie otázky, ako sa má vykladať pojem škoda, resp. akákoľvek škoda, resp. akákoľvek ujma alebo škoda, v zmysle Smernice 2009/103/ES, či tento pojem zahŕňa aj nemajetkovú ujmu spôsobenú usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode. K tomu ďalej poznamenávam, že podľa rozsudku Súdneho dvora z 5. októbra 2010 vo veci C-173/09 (Elchinov) právo Únie bráni tomu, aby právne posúdenie súdu vyššieho stupňa bolo pre vnútroštátny súd (ktorý má rozhodnúť vo veci po tom, čo mu súd vyššieho stupňa, na ktorom bol podaný opravný prostriedok, vrátil vec na ďalšie konanie) v súlade s vnútroštátnym procesným právom záväzná, ak sa tento vnútroštátny súd v súvislosti s výkladom, o ktorý požiadal Súdny dvor, domnieva, že uvedené posúdenie nie je v súlade s právom Únie.

V Bratislave 20. apríla 2011

JUDr. Rudolf Č i r ě , v.r.
s u d c a

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová

